

Ivan Krastev ~ Na Europa

*Ills.: Joseph Sassoon
Semah*

Ivan Krastev (1965), hoofd van het Centre for Liberal Strategies in Sofia en medeoprichter van de pan-Europese denktank European Council for Foreign Relations, analyseert in *Na Europa* de toekomst van het Europese project. Krastev bespreekt de huidige staat van Europa aan de hand van de vluchtelingencrisis en het populisme en concludeert dat Europa er behoorlijk slecht voor staat. Europa heeft zijn centrale plaats in de wereldpolitiek en het vertrouwen van de Europeanen zelf verloren.

Europa spreekt minder aan dan ooit. Wat de Unie eerder bijeenhield, een gedeelde herinnering aan WO II, heeft inmiddels zijn kracht verloren. De geopolitieke reden voor Europese eenheid verdween met het uiteenvallen van de Sovjet-Unie. Ook de verzorgingsstaat, ooit de kern van de naoorlogse politieke consensus, staat sinds de opkomst van het kapitalisme in de 70er jaren ter discussie.

Maar ook de veranderende ideologie in de wereld speelt de EU parten: de Unie ziet niet wat anderen beweegt. Men dacht dat het Westen voor eeuwig de wereld kon transformeren en de rest van de wereld voor altijd het Westen zou nabootsen. De ambitie onze waarden en instituties te exporteren heeft geleid tot een hevige identiteitscrisis in het Westen, waarin het erfgoed van het christendom en de

verlichting niet langer veilig is, aldus Krastev.

Brussel geloofde onvoorwaardelijk in zijn eigen politieke en sociale model en was onkritisch ten aanzien van de wereldgeschiedenis. Men dacht dat het nationalisme en de politieke theologie achter ons lagen, maar in China, India en Rusland en de islamitische wereld zien we ethisch nationalisme en religie als belangrijke krachten, aldus Krastev. 'Europa onderscheidt zich weliswaar middels postmodernisme, postnationalisme, en secularisme maar dat betekent niet dat zij trendsetter is van de mondiale ontwikkelingen.'

Als we ons realiseren dat de vluchtelingen crisis het karakter van de democratische politiek op nationaal niveau ingrijpend heeft veranderd, dan kunnen we misschien het risico op desintegratie het hoofd bieden. Ze is de enige pan-Europese crisis die het politieke, economische en maatschappelijke model van Europa ter discussie stelt: de vluchtelingen crisis bleek het Europese 9/11 te zijn. Als reactie op de migratie zien we een populistische opstand tegen het establishment, en een rebellie van de kiezers tegen de meritocratische elites als die in Brussel.

Krastev definieert de migratie als de nieuwe revolutie, geen revolutie van de massa zoals we die kennen, maar 'een revolutie als gevolg van het vertrek van individuen en gezinnen'.

Zonder ideologie, politieke beweging of leiders, maar een kwestie van menselijke noodzaak. Het betekent een verandering van land, maar niet van regering. Deze (migratie)revolutie is een inspiratie voor een contrarevolutie: de opkomst van bedreigde meerderheden als een belangrijke kracht in de Europese politiek. Zij zien een samenzwering van elites met een kosmopolitische en immigranten met een primitieve (tribale) mentaliteit. Dat leidt tot een populisme dat wordt gevoed door de demografische verwachtingen van een afnemende rol van Europa in de wereld en de verwachte massale volksverhuizingen naar Europa. De democratie begint inmiddels te werken als een instrument van exclusiviteit in plaats van inclusiviteit.

Door de vluchtelingen crisis komt het nationalisme ook weer terug in het hart van Europa. De conflicten tussen globalisten en 'nativisten' en tussen de open en gesloten samenlevingen zijn belangrijker geworden voor de vorming van de identiteit van de kiezer dan de eerdere op klassenonderscheid gebaseerde identiteiten, aldus Krastev.

Is de EU gedoemd uiteen te vallen zoals het Habsburgse Rijk uiteenviel? Zijn we getuige van een 'desintegratiemoment' in Europa? Krastev is van mening dat het uiteenvallen van Europa niet meer is te vermijden, en het zal chaos opleveren. Europa zal niet meer leidend zijn in de wereld. Het zou eveneens kunnen leiden tot een einde van de liberale democratieën aan de randen van Europa en het begin van het einde voor verschillende lidstaten. Het einde aan de droom van een vrij en verenigd Europa.

Maar het is niet alleen pessimisme over de toekomst van de EU in de publicatie *Na Europa*, al suggereert de titel weinig optimisme. Krastev signaleert naast deze kwetsbaarheid ook een oplevende veerkracht. De verschillende crises versterken ook het gevoel dat wij allen deel uitmaken van dezelfde politieke gemeenschap Europa. De politieke, culturele en economische samenwerking zal blijven bestaan: we zijn op het gebied van economie en veiligheid zelfs beter geïntegreerd dan ooit tevoren.

Ivan Krastev heeft *Na Europa* niet geschreven met het doel de EU te redden of haar ondergang te betreuren. 'Het is niet meer dan een overweging van iets wat waarschijnlijk staat te gebeuren en een analyse van hoe onze persoonlijke ervaringen van radicale veranderingen bepalend zijn voor ons handelen nu.' Als Oost-European fascineert het Krastev getuige te zijn van een *déjà-vu* - 'dat angstige gevoel dat we vandaag meemaken een herhaling is van een eerder moment of een eerdere gebeurtenis in de geschiedenis'.

Ivan Krastev 'The Erosion of trust in the democratic infrastructure' - Conversation of Europe:

The Amsterdam Conversation, 29 November 2013, Felix Meritis Foundation

Ivan Krastev - *Na Europa*. Boom uitgeverij. Amsterdam 2018. ISBN 9789024422616

Zie ook:

Five great revolutions have shaped political culture over the past 50 years, says theorist Ivan Krastev. He shows how each step forward — from the cultural

revolution of the '60s to recent revelations in the field of neuroscience — has also helped erode trust in the tools of democracy. As he says, “What went right is also what went wrong.” Can democracy survive?

TEDTalks is a daily video podcast of the best talks and performances from the TED Conference, where the world’s leading thinkers and doers give the talk of their lives in 18 minutes (or less). TED stands for Technology, Entertainment, Design, and TEDTalks cover these topics as well as science, business, global issues, the arts and more. Find closed captions and translated subtitles in a variety of languages at <http://www.ted.com/translate>.